

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE
EŞİTLİK KURUMU

**SİVAS E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU
ZİYARETİ ZİYARET RAPORU
(Rapor No: 2019 / 06)**

(Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 2019 / 17 sayılı kararında oybirliği ile kabul edilmiştir.)

MART 2019

KISALTMALAR	ii
A. GİRİŞ.....	1
B. GENEL BİLGİLER.....	2
B.1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER	2
B.1.1. KURUMUN FİZİKSEL KOŞULLARI.....	2
B.1.2. KURUM PERSONELİ.....	2
B.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER	2
C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	3
C.1. FİZİKSEL KOŞULLAR.....	3
C.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	7
YÖNETİM VE PERSONELİN TUTUMU	7
DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM VE AÇIK HAVADAN FAYDALANMA	9
SOSYAL, KÜLTÜREL, MESLEKİ, EĞİTSEL VE SPORTİF ETKİNLİKLER	9
SAĞLIK.....	11
ANNE REFAKATİNDE KALAN ÇOCUKLAR İLE ÇOCUK MAHPUSLAR	12
D. TAVSİYELER	12

KISALTMALAR

BM	: Birleşmiş Milletler
CAT	: Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
AIÖK	: Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya
ÖYB	: Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları
TİHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*¹
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
4. Kapalı ceza infaz kurumu; iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir.²
5. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-j bendinde, kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarına ziyaret gerçekleştirme TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.
6. Kurul Üyesi Mehmet Altuntaş'ın eşlik ettiği ziyaret heyetinde İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları Çiğdem ÇELİK ve Ertuğrul YAZAR yer almıştır.

¹ Uluslararası Af Örgütü, **Combating Torture: A Manual for Action**, 1. Baskı, Londra, 2003, s. 141-142.

² 2006/10218 karar sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük, madde 10.

7. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 13.03.2018 tarih ve 2018/35 sayılı kararı ile 19.09.2018 tarihli Başkanlık Oluru uyarınca Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na 25.09.2018 tarihinde gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. GENEL BİLGİLER

B.1. KURUM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

B.1.1. KURUMUN FİZİKSEL KOŞULLARI

8. Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu; merkeze bağlı, Kılavuz Mahallesi eski Erzincan yolu üzerinde, Akyokuş mevkiinde, şehir merkezine 7 kilometre mesafede bulunmaktadır. Kurum binası, E Tipi olarak inşa edilmiş olup 1989 yılında hizmete açılmıştır. 251.299 m²'si emniyet sahası olmak üzere ana bina eklentileri ile birlikte 9380 m² kapalı alana sahip olan Kurum, 260.679 m² arsa üzerine kurulmuştur.
9. Ceza İnfaz Kurumunun dört tarafı ihata duvarı ile örülü olup ihata duvarının üzeri dikenli tellerle kapatılarak çevrilmiştir. İhata duvarının dışında 2. nizamiye ile birlikte 8-12 metre yüksekliklerinde 5 adet Jandarma gözetleme kulesi ve 2 tanesi ihata dışında olmak üzere 6 adet nöbetçi kulübesi bulunmaktadır. İhata duvarı dışında ise; ziyaretçi kayıt ve bekleme salonu, kazan dairesi, kullanma suyu deposu ve 1. nizamiye yer almaktadır.
10. Kurumun kapasitesi, 2004 yılında oda sistemi tadilatı tamamlandıktan sonra 550 kişi olarak belirlenmiştir. Hâlihazırda, Kurumun artırılmış kapasitesi ise 700 kişidir. Toplam koğuş sayısı 62, yatak sayısı ise 904'tür.
11. Kurumda kantin/market bulunmaktadır.
12. Kurumda kütüphane, derslikler ve iş yurdu bulunmaktadır.
13. Kurumda ısınma, merkezi kalorifer sistemi aracılığı ile sağlanmaktadır.

B.1.2. KURUM PERSONELİ

14. Kurumda;1 Kurum Müdürü, 3 Kurum 2. Müdürü, 1 İdare Memuru, 1 Sosyal Çalışmacı, 1 Psikolog, 1 Öğretmen, 7 Bilgisayar İşletmeni, 1 Cezaevi Kâtibi, 1 Ambar Memuru, 2 Memur, 2 Yardımcı Hizmetli, 8 Şoför, 4 Teknisyen, 4 Sağlık Memuru, 2 Kaloriferci, 6 İnfaz ve Koruma Başmemuru ile 200 İnfaz ve Koruma Memuru olmak üzere toplam 245 personel bulunmaktadır.

B.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLER

15. Ziyaret tarihi itibari ile Kurumda 360 hükümlü ve 543 tutuklu bulunmaktadır.

16. Kurumda bulunan engelli mahpus³ sayısı 4, annesi yanında kalan çocuk sayısı 3, çocuk mahpus sayısı 2 ve kadın mahpus sayısı 53'tür.

C. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

17. Yönetim ile yapılan ilk görüşmenin ardından Heyet tarafından belirlenen koğuşlar gezilerek mahpuslar ile görüşülmüş, ardından havalandırma alanı, kantin, atölye ve derslik gibi aktivite alanları, revir, psiko-sosyal servis, açık ve kapalı görüş alanları ve diğer ortak alanlar gezilerek incelenmiştir. Son olarak Kurum yönetimi ile tekrar bir araya gelinmiş ve heyetin ilk gözlem ve tespitleri, mahpusların talep ve şikâyetleri hakkında yönetim ile görüşülerek ziyaret sonlandırılmıştır.

C.1. FİZİKSEL KOŞULLAR

Kalabalıklaşma Sorunu

18. Genel olarak koğuşlarda Kurum kapasitesinin elverdiğinden daha fazla mahpus tutulduğu görülmüştür. Kurumdaki kalabalıklaşma sorunu idare tarafından da dile getirilmektedir.
19. Koğuşlardaki kalabalıklaşma sorunu nedeniyle 22 kadın mahpusun tutulduğu bir koğuşun mevcudu 16'ya düşürülmüştür. İdari bölümde açılan küçük bir koğuşa ise 6 mahpus yerleştirilmiştir. İdari bölümde açılan koğuşun avlusu bulunmamakta olup burada kalan mahpuslar daha önce kaldıkları koğuşun avlusunu kullanmaktadırlar. Küçük koğuşta tutulan mahpuslar, daha önce çok kalabalık bir koğuşta kaldıklarından mevcut durumlarından memnun olduklarını ifade etmişlerdir.
20. 16 kadın mahpusun 2 çocuğun kaldığı bir diğer koğuşta mahpuslar tarafından, koğuşta kalanlarının sayısının 20-25'i bulması nedeniyle yataklarda 2'şerli yatıldığı zamanlar olduğu ifade edilmiştir. Ziyaret sırasında kapasitesi 10 kişi olan koğuşta 5 ranzaya ek olarak 6 adet yatağın yerde kullanıldığı ve bazı mahpusların dolaplarının olmadığı görülmüştür.
21. Kadınların tutulduğu koğuşlardaki kalabalıklaşma sorununun erkeklerin tutulduğu koğuşlarda da olduğu, erkek mahpusların kaldığı 8 kişi kapasiteli iki koğuşta da 14'er kişinin tutulduğu görülmüştür.
22. Yüksek güvenli, diğer koğuşlardan bağımsız avlusu bulunan, sigara içilmeyen ve 3 kişi kapasiteli erkek mahpus koğuşunda ise; 85 yaşında bir mahpus ile birlikte söz konusu mahpusun bakımına yardımcı olan 2 mahpus tutulduğu görülmüştür.

---

³ Bu raporda kullanılan "mahpus" sözcüğü, ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan tutuklu, hükümlü ve hükümlülere ifade etmektedir.

23. Kapasitesi 8 kişi olan çocuk/genç koğuşunda, ziyaret tarihi itibariyle 2 mahpus bulunmaktadır. Çocuk/genç koğuşu olması nedeniyle koğuşun avlusu diğer koğuşlardan bağımsızdır.

Isınma Sorunu

24. Kurum idaresi tarafından, koğuşların temizliği için mahpuslara malzeme sağlandığı, Kurumun düzenli aralıklarla haşerelere karşı ilaçlandığı, Kurumun çamaşırhanesinde hükümlü ve tutukluların kıyafetleri, çarşafları ve nevresimlerinin yıkandığı, genel temizliğin düzenli takibinin yapıldığı, ayrıca, her mahpus için mevsime uygun örtünme eşyası ve dolap ile koğuşlarda mahpus sayısına uygun tuvalet ve banyo bulunduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte, mahpuslarla yapılan görüşmelerde, Kurum tarafından kendilerine verilen 1 adet battaniyenin, Sivas ilinin soğuk iklim koşulları nedeniyle yeterli olmadığı; her ne kadar ikinci battaniyenin kendileri tarafından alınabildiği ifade edilse de mahpusların bir kısmı battaniyelerin depolarda tutularak kendilerine verilmediğinden yakınmış, bazı mahpuslar ise, yerin soğuk olması nedeniyle yere seccade yerine battaniye serildiğinde amaç dışı kullanım gerekçesiyle battaniyelerin idare tarafından alınarak üç ay geri verilmediği iddiasında bulunulmuştur. Benzer şekilde, özellikle kış aylarında kıyafet konusunda da sıkıntı yaşandığı, zira her kişinin sadece 2 adet hırka hakkı bulunduğu, ancak Sivas ilinin soğuk iklim koşulları ve içerinin havalandırılması için camların açılmasının gerekmesi nedenleriyle ellerindeki kıyafetlerin yeterli düzeyde olmadığı dile getirilmiştir. Yine, nevresim ve yastık için de sayı sınırlaması bulunduğu, ikinci yastık için doktordan sağlık nedeniyle bu durumun zorunlu olduğuna dair rapor alınması gerektiğinin söylendiği, ayrıca yatakların kirli ve eski olduğu, ancak dışarıdan yeni yatak alınmasına da izin verilmediği gibi iddialarda da bulunulmuştur.

Su Sorunu

25. Mahpusların pek çoğu tarafından musluklardan akan suyun paslı, gayri sıhhi ve içilemez durumda olduğu, bazı mahpuslar tarafından musluklardan kimi zaman içilebilir temiz su aktığında kendilerine haber verildiği, bazıları tarafından ise kendilerine haber verilmediği ifade edilmiştir. Çeşitli koğuşlarda ziyaret heyeti musluktan akan suları tadarak test etmiş ve suyun içmeye uygun olmadığını tespit etmiştir. Yine su kullanımı ile ilgili olarak; görüşülen mahpuslar tarafından suların düzenli akmadığı, zaman zaman su kesintileri yaşandığı, gün içinde suyun kesintilerle verildiği, bazı durumlarda suyun kesinti olmadan devamlı akabildiği, suyun verildiği son koğuşlarda suyun yetersiz kalabildiği, sıcak ve soğuk suyun birlikte verilmemesi nedeniyle banyo yaparken sorun yaşanabildiği, banyoda bulunan 3 adet kovanın yetersiz olduğu, ancak sıcak su verilmesi konusunda çok sıkıntı yaşamadıkları ifade edilmiştir. İdari bölümde açılan yeni koğuşta yer alan mahpuslar

tarafından ise; buldukları kata, tazyik az olduğundan sıcak su çıkmadığı, bu nedenle alt katta yer alan hücreden görevli eşliğinde yukarıya kovalar ile su çıkardıkları, sıcak su yetmeyecek diye endişe yaşadıkları, bununla birlikte koğuşun idari alanda yer alması ve idari alanın su tesisatının ve sisteminin farklı olması nedeniyle soğuk suyun sürekli aktığı ve bu konuda bir sorun yaşamadıkları dile getirilmiştir. Ayrıca, mahpuslar tarafından koğuşlarda su kesintilerine karşı pet şişelerde su bulundurulmasına idare tarafından izin verilmediği iddia edilmiştir.

26. Kurum yetkilileri tarafından su kesintilerine ve suyun hijyenine ilişkin olarak; Belediyenin kendi şebeke suyunun bloklar halinde hem Sivas Açık Ceza İnfaz Kurumuna hem de Kuruma verildiği, ayrıca Sivas Açık Ceza İnfaz Kurumunun tesisinde arıtma yapılarak kuyu suyu ile takviye sağlandığı, arıtma tesisinin su analizlerinin 3 ayda bir yapıldığı, Kurumun su ihtiyacının büyük bölümünün Sivas Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından sağlandığı, her gün sabah ve akşam birer saat olmak üzere her seferinde 55 ton sıcak su verildiği, suyun tamamen kesilmesi durumunda itfaiye aracılığıyla su getirildiği, suyun, tazyiki olmadığından bloklar halinde verildiği, bir kişinin günlük 120-150 litre su ihtiyacı bulunmasına rağmen Kurumda bu miktarın 300 litreyi bulduğu, Kurumdan ayrılacakları düşüncesiyle buzdolabı almayan mahpusların meyve, içecek gibi ürünlerini soğutma işlemlerini suyun altına tutarak yaptıkları ve suyun yetmemesinin ana nedeninin bu olduğu, su sorununun Kuruma özgü olmadığı, bir önceki yıl altgeçit yapımı sırasında su sıkıntısı yaşandığı, ancak hâlihazırda böyle bir sorunun devam etmediği, bununla birlikte, aşırı kalabalıklaşma nedeniyle suyun yetersiz olabildiği, koğuşlarda tek banyo olması, kovanın dolma süresi ve herkesin kendi suyunu kullanma isteğinin 10 dakikalık banyo süresini 30 dakikaya çıkarttığı, her odanın 1 banyo ve 1 tuvaleti bulunduğu, 1'er dakika tuvalet sırası beklense 30 kişiye 30 dakikada sıra geleceği, ayrıca, Belediyeden gelen suyun altyapı nedeni ile yetmediği, su borularının değişmesinin gerektiği, altyapının 450 kişilik olmasına rağmen 1000 kişiye su verildiği, dışarıda hayatlarını sürdüren vatandaşların evlerinde de sular kesildikten sonra ilk su verilmesi anında, tamirattan dolayı borular içerisinde oluşan kum ve benzeri şeyler ile karşılaşılabilirdiği, özellikle musluklar ilk defa açıldığında suların bazen kirli akabildiği, suların pet şişelerde muhafaza edilmesinin Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE) talimatı ile yasak olduğunu ifade etmiştir.

Hijyen Koşulları

27. Mahpusların pek çoğu tarafından banyo ve tuvalet temizliği ile odaların temizliğinde kullanmak amacıyla yalnızca bir fırçanın bulunduğu, bu durumun hijyen açısından sıkıntı yarattığı ifade edilmiştir. İdare tarafından bu hususa ilişkin olarak; tek fırça kullanımının Adalet Bakanlığı Genelgesi ile uygulandığı, fırça ve mahpusların koğuşlarda bulundurmak

istedikleri diğer çeşitli eşya ve maddeler hakkında, Ocak 2018 tarihli Hizmete Özel CTE İ Güvenlik Bürosu “Ceza İnfaz Kurumlarında Dikkat edilmesi Gereken Hususlar” kitapıında düzenlemeler bulunduğu ve bu düzenlemelere göre hareket edildiği belirtilmiştir.

28. Çamaşırların saat 8.00 ile 16.00 arasında çamaşır makinelerinde yıkatılabildiği, ancak zaman yetmediğinde çamaşırları elde yıkamak durumunda kalındığı ve çamaşırların koğuşta kurumadığı, ayrıca çamaşır ipinin 5 metre ile sınırlı olduğu ve bu miktarların yetersiz kalabildiği dile getirilmiştir. Benzer şekilde, askı sayısının her bir mahpus için 5 adet ile, banyoda kullanılmak üzere koğuşlarda bulundurulan kova sayısının ise 3 adet ile sınırlı olduğu ve bu sayıların yetersiz kalabildiği ifade edilmiştir. Adalet Bakanlığı’nın Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğin 13 üncü maddesinde: *“Hükümlüler, koğuş, oda veya eklentilerinde, kantinden temin edilmek koşuluyla kişisel ve çevresel temizliklerini temin için tarak, sa fırçası, sabun, kese, diş macunu, diş fırçası, tıraş sabunu, şampuan, parfüm, krem, sa boyası, akısı bulunmayan turnak makası, plastik saplı tıraş bıçağı, beş adet plastik elbise askısı, çamaşır mandalı ve gündelik hayatta kullanılan plastik eşyalar ile idarece uygun görülen uzunlukta çamaşır ipi bulundurabilir.”* hükmü yer almaktadır. İlgili hüküm göz önünde bulundurulduğunda; çamaşır ipinin 5 metre ile sınırlı tutulması gerekmediği, bu konuda idarenin takdir yetkisi bulunduğu ve bu yetki kullanılırken koğuşlarda kalan kişi sayısının gözetilmediği ve bu durumun da ihtiyaçlara cevap vermeyip şikyetlere konu olduğu tespit edilmiştir.
29. Diğer yandan, ziyaret edilen bazı koğuşlarda banyo başlıklarının kullanılamaz durumda olduğu görülmüş, onarımları için idare ile gerekli girişimlerde bulunularak tamir edilmesi sağlanmıştır.
30. Yemekler; Sivas Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından sağlanmakta, 7.30-8.00 gibi sabah kahvaltısı, 12.00-13.00 öğle yemeği ve 5.30-6.00 civarında ise akşam yemeği verilmektedir. Kurum idaresi, 30 diyetli mahpus bulunduğunu ve bu mahpuslar için ayrı yemek hazırlandığını belirtmiştir. Mahpuslar ile yapılan görüşmelerde yemeklerin kalite, miktar ve çeşidinden genel olarak memnun olunmadığı grlmştir. Ayrıca daha önce gıda zehirlenmesi yaşandığı birçok mahpus tarafından ifade edilmiştir.
31. Kurum kantininde genel olarak temel ihtiyaçları karşılayabilecek ve uygun fiyatlarda ürünler olduğu grlmştir. Bununla birlikte, kimi mahpuslar tarafından ifade edildiği üzere terliklerin her ayak numarasına uygun olmadığı anlaşılmıştır. Kantinde satılan meyve ve sebzelerin rk olduğu hususu da farklı koğuşlarda yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir. Ayrıca, kantinde satılan temizlik malzemelerinin kalitesinin çok düşük olduğu ve kötü koktuğundan yakınan mahpuslar da olmuştur.

32. Depo olarak kullanılan alanda sivil toplumun ve personelin gönüllü katkılarıyla toplanan oyuncak, bebek bezi vs. dâhil çok çeşitli eşyaların bulunduğu görülmüştür. Burada yer alan eşyaların ihtiyacı olan mahpuslara dağıtıldığı ifade edilmiştir.

C.2. ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILAN KİŞİLERE DAİR TUTUM, DAVRANIŞ VE HİZMETLERE İLİŞKİN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

YÖNETİM VE PERSONELİN TUTUMU

33. Kurum idaresince, İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı tarafından tek kişilik odada kalmasına karar verilen yalnızca 1 tutuklu olduğu, Kurumda yaşanan ve ilgili mercilere bildirilen adli vaka sayısının 4 olduğu ve Kuruma son bir yıl içinde işkence ve kötü muamele iddiasıyla başvuruda bulunan mahpusun bulunmadığı bildirilmiştir.

34. Son bir yıl içinde hakkında disiplin cezası bulunan mahpus sayıları ve ceza türlerinin; 80 mahpus hücreye koyma cezası, 151 mahpus bazı etkinliklerden alıkoyma cezası, 8 mahpus kınama cezası, 10 mahpus ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma cezası ve 30 mahpus ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası şeklinde olduğu ifade edilmiştir.

35. Mahpuslardan bazıları ile yapılan görüşmelerde; dilekçelere cevap verilmediği, dilekçe hakkının engellendiği, kapıdan dilekçeler toplu bir biçimde alınırken sayı ve tarih verilmediği, daha önceki zamanlarda dilekçelerin değiştirilmesi için mahpusların hücre ile tehdit edildiği, dilekçelerin infaz koruma baş memurundan döndüğü ve evrak birimine ulaşmadan geri geldiği, zaman zaman müdürle görüşmek istediklerinde infaz koruma memurlarının konunun kendileri ile paylaşılmasını istedikleri, Müdür ve 2. Müdürü hiç görmeyenlerin olduğu, bununla birlikte bazı taleplerin infaz koruma baş memuru tarafından yerine getirildiği, ayrıca OHAL öncesinde dilekçelerinizi düzeltin şeklinde dönüşler olurken OHAL sonrası dilekçelere ilişkin sorun yaşanmadığı yönünde iddialarda bulunulmuştur. Öte yandan Kurum idaresi, mahpuslar tarafından verilen dilekçelerin sabah sayımında toplanmasının ardından ilgili birimlere dağıtımlarının sağlandığını, yönetime iletilen dilekçelerin genellikle bireysel görüşme dilekçeleri olup nöbetçi müdür tarafından dilekçe sahibi ile bireysel görüşme yapılarak sorunun giderildiğini, genellikle dış kurumlara dilekçe yazıldığı ve kurum içi yazılan dilekçelerin bireysel görüşmeler ile ilgili olduğunu; ayrıca suç grubuna bakılmaksızın tüm mahpusların dilekçe, şikâyet veya mektuplarının hiçbir şekilde engellenmeden gerekli yerlere gönderildiğini, ancak mahpusların birtakım özel talepleri için posta masrafının Kurum tarafından karşılanmadığını kendilerinin posta masrafını karşılamaları gerektiğini, Kurum yönetimi tarafından mahpuslara psikolojik baskı yapılmasının kesinlikle söz konusu olmadığını ifade etmiştir.

36. Özel eşya incelemesinin eşyanın sahibi başında olmadan gerçekleştirildiği, koğuştta arama yapılırken toplanan radyo, semaver gibi eşyaların daha sonra kendilerine veya ailelerine geri verilmediği de mahpuslardan bazılarının iddiaları arasında yer almaktadır.
37. Mahpusların, sabah ve akşam birer kez olmak üzere günde iki kez sayımlarının yapıldığı, sabah sayımı ayakta yapılırken akşam sayımının oturarak yapıldığı ifade edilmiştir. Bazı mahpuslar ayakta sayım usulünden rahatsız olduklarını dile getirmiştir.
38. Personel sayısının yeterliliği veya yetersizliği alıkonulan kişilere dair tutum ve davranışları belirleyen etkenler arasındadır. Kurum personeli ile gerçekleştirilen görüşmelerde, Kurum kadrosunda bulunan kadın ceza infaz koruma memuru sayısının 20 olduğu ancak halen görev yapmakta olanların sayısının da 12 olduğu, bu nedenle vardiyalarda görev yapan personel sayısının 2'ye düştüğü, ancak yılbaşında 7 personelin göreve başlanmasının beklendiği ifade edilmiştir.
39. AİÖK standartlarına göre personelin aldığı veya almadığı eğitim, bu eğitimin kalitesi ve çeşitliliği alıkonulan kişilere dair tutum ve davranışları belirleyen etkenler arasındadır.⁴ Kurumda görev yapan personel Erzurum Hüseyin Turgut Eğitim Merkezinde düzenlenen hizmet içi eğitimlerine katılım sağlamaktadır. Alınan eğitimler; UYAP veri girişi ve eğitim öğretim birimi eğitimi, personel destek eğitimi, firar ve firar girişimi önleme eğitimi, yönetim uygulamaları, sertifikalı ilk yardım eğitimi, mesleki müdahale teknikleri eğitimi, beden dili ve diksiyon eğitimi, gücünü fark et eğitimi, kişisel eğitim, liderlik ve organizasyon eğitimi, mahkûm kabul eğitimi, motivasyon eğitimi, yetişkin BİSİS (Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi) eğitimi, ARDIÇ psikososyal eğitimi⁵, işaret dili eğitimi ve öfke kontrol eğitimidir. Sigara, alkol ve madde bağımlılığı eğitimlerine Kurum personellerinin katılım sağladığı, düzenli olarak ayda ortalama üç defa eğitim düzenlendiği ve ihtiyaç durumuna göre Kurumda yerinde eğitimler de düzenlenebildiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte, personel insan hakları eğitimi ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin özel bir eğitim almadığı tespit edilmiştir.
40. Kurum idaresi; personelin çalışma saatlerinin mesleklerini gereğince yerine getirmeye elverişli olduğunu, personelin genel olarak hassas gruplara yaklaşımları konusunda yeterli donanım ve bilgiye sahip olduklarını, hükümlü ve tutukluların şikâyet haklarının engellenmediğini, bu nedenle hakkında şikâyet başvurusu olan herhangi bir personel

---

⁴ AİÖK Standartları, s.18.

⁵ Ceza infaz kurumlarında bulunan çocukların topluma kazandırılması için, bu kurumlarda çalışan personelin psiko-sosyal ve yönetim becerilerinin güçlendirilmesi amacıyla geliştirilen bir hizmet içi eğitim programıdır. Program, Adalet Bakanlığı tarafından AB'nin mali ve UNICEF'in teknik desteğiyle yürütülen "Çocuklar İçin İyi Yönetişim, Koruma ve Adalete Doğru" Projesi kapsamında geliştirilmiştir. <http://unicef.org.tr/files/ihale/doc/PRO%20TURA%202014-%20G.pdf>
http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/psiko-sosyal/ardic_programi.asp

olduğunda söz konusu personel hakkında idari yönden soruşturmalar yapıldığını belirtmiştir.

DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM VE AÇIK HAVADAN FAYDALANMA

41. Kurum idaresi; her koğuşun bahçe kapılarının sabah sayımında açılıp akşam kapatıldığını, Kurumda bulunan müşahede odalarında kalan hükümlü ve tutukluların günlük bir saatten az olmamak üzere havalandırma haklarından yararlandırıldığını, haftada bir kez kapalı görüş hakkı, her ayın ilk tam haftası aylık açık görüş yaptırıldığını belirtmiştir.
42. Mahpusların; çocuklarının okula gitmeleri nedeniyle hafta içi çocuklarıyla görüşme gerçekleştiremedikleri, telefon görüşmelerinin ve ziyaret görüş günlerinin hafta sonuna alınmasını talep ettikleri, ayrıca eşleri de Kurumda bulunan mahpusların çocuklarını yalnızca 30 dakika görebildikleri ve tüm aile üyeleri ile aynı anda görüşme gerçekleştiremedikleri dile getirilmiştir. İdare, çocuğu ile okul dışı saatlerde görüşmek isteyen herkese özel düzenleme yapma olanaklarının bulunmadığını belirtmiştir.
43. Bir mahpusun ailesinin Kocaeli'nde olması nedeniyle 22 aydır kendisini ziyarete gelemedikleri, nakil talebinin 4 defa resmi yazı yazılmasına rağmen doluluk nedeni ile ret edildiği, bir diğer mahpusun, Şanlıurfa'da olması nedeniyle eşini bir buçuk yıldır göremediği ve nakil talebinde bulunduğu dile getirilmiştir. Ayrıca eşiyile birlikte aynı kuruma nakil olmak isteyen mahpusların eşleri ile birlikte nakil taleplerinin kabul edilmediği, ayrı ayrı nakil talebinde bulunulması gerektiğinin söylendiği dile getirilmiştir.

SOSYAL, KÜLTÜREL, MESLEKİ, EĞİTSEL VE SPOR TİF ETKİNLİKLER

44. Kurumda iş yurdu bulunmakta ve 74 mahpus bu iş yurdunda çalışmaktadır.
45. Kurumda; 1. Kademe Okuma Yazma Kursunda 10, 2 Kademe Okuma Yazma Kursunda 8, Açık Öğretim Ortaokulunda 34, Açık Öğretim Lisesinde 101, Açık Öğretim Fakültesinde 100'ün üzerinde, Örgün Üniversitede 42, Yüksek Lisans ve Doktorada 23, ÖSYM Sınavlarına Hazırlanan 83 mahpus bulunmaktadır.
46. Kurumda bulunan eğitim ve öğretim faaliyetlerinin; okuma yazma kursları (1. ve 2. kademe), yaygın eğitim (açık öğretim ortaokulu, açık öğretim lisesi, açık öğretim fakültesi ve uzaktan eğitim), örgün yükseköğretim, mesleki ve teknik kurs eğitimleri, sosyal ve kültürel kurs eğitimleri, sınav hizmetleri (tüm ÖSYM sınavları, yaygın eğitim MEB sınavları), kütüphane çalışmaları, dini rehberlik ve manevi hizmet eğitimleri olduğu belirtilmiştir.
47. İdare, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü standartlar sistemi kapsamında konferans, seminer, bilgi yarışması, tiyatro gösterimi, sinema gösterimi, konser ve moral günü faaliyetleri yapıldığını, Kurumda spor salonunun mevcut olmayıp SODES

(Sosyal Destek Programı)⁶ kapsamında oluşturulan masa tenisi, satranç ve langırt salonuma hükümlü-tutukluların bir plan dâhilinde sıra ile çıkarıldığını belirtmiştir.

48. 2018 yılı içerisinde açılan kurs sayısı 21, konferans sayısı 23, sinema gösterimi sayısı 38, bilgi yarışması sayısı 14, tiyatro gösterimi sayısı 2, konser sayısı 5, münazara sayısı 8'dir. İdare tarafından; 3 haftada 1 sinema etkinliği düzenlendiği, mahpusların gruplar halinde bu etkinliğe katılabildikleri, Sivas ilini de kapsayan SODES (Sosyal Destek Programı) kapsamında Kuruma 2 adet masa tenisi kurulduğu, ancak masaların mahpuslar tarafından üstüne çıkılarak kırıldığı ifade edilmiştir.
49. Bununla birlikte mahpuslar tarafından genel olarak etkinlik sayısının az olduğu ifade edilmiştir. Özellikle kadın mahpuslar tarafından, sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin genellikle az olduğu, bununla birlikte Kurumda belirli aralıklarla sinema gösterimi yapıldığı, kurs veya spor/masa tenisi/gitar ve benzeri etkinlik taleplerinin ret edildiği, örgü örmek için örgü ipinin ve kantinde satılan örgü ipi renginin sınırlı olduğu, spor faaliyetlerinin genelde erkeklere özgü olduğu, kuaförlük kursu açıldığı ancak personel yetersizliği nedeniyle kursun yapılamadığı, okunabilecek kitap sayısının iki ile sınırlı olduğu, daha fazla çeşit ve sayıda kitap okuma taleplerinin reddedildiği gibi çeşitli iddialar dile getirilmiştir. Ek koğuşun idari bölümün içindeki eğitim alanına açılması nedeniyle bu alanın kurs ve etkinlik için kullanılmadığı öğrenilmiştir. Ancak Kurumda kurs ve etkinlikler için başkaca alanlar da bulunmaktadır. Erkek mahpuslar tarafından da etkinliklerin az olduğu ifade edilmiştir. Mahpuslar kurstayken kendilerinde infaz koruma memurları tarafından eşlik edilmesi gerektiği, ancak Kurumda görev yapan infaz koruma memuru sayısının yetersizliğinin, özellikle kadın mahpuslar bakımından kurs düzenlenmesini olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.
50. Kurumda bir adet kütüphane bulunmakta ve kütüphanede 4410 adet kitap yer almaktadır. Ayrıca kütüphanede, Diyanet İşleri Başkanlığının ücretsiz olarak verdiği kitapların bulunduğu dile getirilmiştir. Pazartesi ve Salı günleri kitap dilekçelerinin alındığı, sıraya konulan kitapların Çarşamba ve Perşembe dağıtıldığı ifade edilmiştir. 2018 yılı için aylık olarak okunan kitapların sayısı ortalama 875'tir. Dışarıdan 5 adet, kütüphaneden 3 adet olmak üzere bir kişi aynı anda toplam 8 adet kitap bulundurabilmektedir. Yapılan

---

⁶ 2008 yılında uygulanmaya başlanan Program, Türkiye'deki dezavantajlı bölgelerin beşeri sermayesini güçlendirmek ve toplumsal bütünleşme sürecine destek olmak amacıyla bu bölgelerdeki göç, yoksulluk ve işsizlik gibi sorunların ve değişen sosyal yapının ortaya çıkardığı ihtiyaçlara kısa sürede karşılık vermeyi hedefleyen bir sosyal kalkınma programıdır. SODES projeleri ile istihdam edilebilirliğin artırılması, toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik ve sosyal hayata daha fazla katılmalarının sağlanması, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler yoluyla bölgedeki çocuk, genç ve kadınların kendilerini daha iyi ifade etmelerine katkı verilmesi hedeflenmektedir. 2013 yılı itibarıyla Programın yürütüldüğü il sayısı 34'tür. <http://www.sodes.gov.tr/kapsam-ve-bilesenler/>

görüşmelerde mahpuslar kitap hizmetinden genel olarak faydalanabildiklerini, ancak bazı mahpuslar ise kitap almadıklarını, zira kendilerine bu hizmet konusunda bilgilendirme yapılmadığını dile getirmişlerdir.

51. Koşullarda bulunan televizyonlarda yeterli çeşitlilikte kanal bulunduğu görülmüştür.

SAĞLIK

52. Kurumda sağlık servisi ve psiko-sosyal servis bulunmakta ve bu servislerde; mahpusların bireysel görüşmeleri, hastalık durumlarında acil muayeneleri, hastanelere sevkleri ve ilaçlarının dağıtımını gibi hizmetler sunulmaktadır.

53. Kurum revirinde 1 aile hekiminin bulunduğu ve ayrıca aile ve diş sağlığı merkezinden haftanın belirli günlerinde diş doktorunun geldiği, ancak Kurum mevcudu nedeniyle 1 diş doktoru ve 1 aile hekiminin yeterli olmadığı belirtilmiştir. Kurum revirinde 4 sağlık memuru ile 5 ceza infaz ve koruma memuru görev yapmakta ve 24 saat sağlık memuru bulunmaktadır.

54. Hastaneye sevk edilmesi gereken mahpusların Kurum revirine çıkarılıp doktor onayı alındıktan sonra hastaneye sevklerinin sağlandığı, sevkler sıraya konulup kişilerin günü geldiği zaman hastaneye götürüldüğü ve acil durumlarda yine doktor onayı ile aynı gün içerisinde hastaneye sevklerin gerçekleştiği, kronik hastalıkları olan mahpusların düzenli muayeneye çıkartılıp ilaçlarının kesintisiz kendilerine ulaştırıldığı ve hastane kontrollerine düzenli götürüldükleri, doktorun reçete ettiği ilaçların anlaşmalı eczanelere gönderilip ertesi gün ilaçların teslim alınıp kontrollerinin yapıldığı, içeri alınmasında sakınca bulunmayan ilaçların mahpuslara teslim edildiği, yeşil reçeteli ve bağımlılık yapan ilaçların ise personel tarafından günlük dozlar halinde mahpuslara verildiği, bulaşıcı hastalığı ve bulaşıcı hastalık şüphesi bulunan kişilerin öncelikle Kurum revirinde doktor muayenesine çıkarıldığı, gerek görüldüğü takdirde hastaneye sevklerinin sağlandığı, bulaşıcı hastalığı olanların doktor raporuna göre koğu ortamında ya da tek kişilik oda ortamında kalmasının sağlandığı, yine rapora göre kullandığı eşyaların ayrılabilirdiği ve gerekli kontrollerinin düzenli aralıklarla yapıldığı ifade edilmiştir.

55. Ancak mahpuslarla yapılan görüşmelerde sağlık müdahalelerinin geç olduğu yönünde şikâyetler dile getirilmiştir. Bu bağlamda, gece boyu kusan bir mahpusun hastaneye sevkinin gerçekleştirilmediği, ayağı dönen bir kişinin ertesi gün ikindiye kadar bekletildiği, Cuma günü ameliyat olan bir mahpusun antibiyotiğinin salı günü geldiği, kulak iltihabı yaşayan bir mahpus için 5 defa zile basmalarına rağmen sağlık memurunun gece geldiği, doktorla doğrudan görüşemedikleri, bu nedenle hastalara ilgisiz ilaçlar verilebildiği, sağlık personelinin bu hususta yetersiz kaldığı, sadece cuma gününün doktorla görüşme günü

olduğu ve bunun yeterli olmadığı, revire çıkmak için sıranın geç geldiği, bel fitiği bulunan bir mahpusun fizik tedavi için bir buçuk ay sonraya randevu alabildiği, bu nedenle havlu ile oturmak zorunda kaldığı iddialarında bulunulmuştur. Ancak mahpuslar tarafından genel olarak doktor ve ilaçlar konusunda herhangi bir sıkıntıları bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca, daha önce gıda zehirlenmesi nedeniyle 4 kişinin hastaneye kaldırıldığı ifade edilmiştir.

56. 3 kişi kapasiteli erkek mahpus koğuşunda bulunan 85 yaşındaki mahpusun üç defa anjiyo ameliyatı olduğu, yüksek tansiyon, prostat, şeker, hemoroit, katarakt ve işitme kaybı gibi rahatsızlıkları bulunduğu söylenmiştir. Söz konusu mahpusun bakımına, aynı koğuşta kalan 2 mahpus yardımcı olmaktadır.

ANNE REFAKATİNDE KALAN ÇOCUKLAR İLE ÇOCUK MAHPUSLAR

57. Çocuk/genç koğuşundaki mahpuslar, haftada bir spor salonuna çıkarıldıklarını, koğuşta satranç oynayabildiklerini, ancak katılabildikleri herhangi bir kurs olmadığını ifade etmişlerdir. Koğuşta bir adet satranç seti olduğu görülmüştür.

58. Anne refakatindeki çocuklar hafta içi saat 8.00 ile 17.00 arasında kreşe gidebilmektedir.

59. Tansiyonu ve şekerinin çok yüksek olduğunu söyleyen bir anne mahpus tarafından 1,5 yaşında bebeğinin olduğu, düzgün beslenemediği ve sütünün azaldığı, bir keresinde kantine 3 hafta süt gelmediği, ayrıca ek bez verilmesine rağmen bunun yeterli olmadığı ve bu nedenle bez konusunda sıkıntılar yaşandığı ifade edilmiştir. Koğuşta kalan anne refakatindeki çocuklardan birinin şeker hastası olduğu, Kurum idaresinin kendisiyle ilgilendiği, ayrıca, maddi yetersizlik nedeniyle çocukların gıdalarının yetersiz olabilmekle birlikte ceza infaz kurumu idaresince çocuklara ekstra süt ve meyve suyu verildiği dile getirilmiştir.

D. TAVSİYELER

Kurum İdaresine Yönelik Tavsiyeler

60. AİÖK, cezaevlerindeki kalabalıklaşmanın; talebin mevcut personel kapasitesini ve tesisleri aşması nedeniyle hücre dışı faaliyetlerin kısıtlılığı, sağlık hizmetlerinin üzerine aşırı yük binmesi, mahpuslar ve personel arasında gerilimin artması gibi birçok soruna neden olabildiğini ifade etmektedir.⁷ Kurumda da kalabalıklaşmanın etkisiyle zaman zaman bu tür sıkıntıların yaşanabildiği gözlemlenmiştir. Bu çerçevede konunun Kurum idaresince değerlendirilmesi gerekmektedir.

---

⁷ AİÖK Standartları, s.19.

61. AİÖK'ye göre, eğitim, çalışma, spor gibi etkinlikleri de kapsayan tatminkâr bir faaliyet programı; mahpusların esenliği açısından büyük önem taşımakta olup özellikle çocuk/genç mahpuslar ile anne refakatinde kalan çocukların etkinliklerden mümkün olduğunca faydalandırılması gerekmektedir.⁸ Kurumda çeşitli kurs ve etkinlikler düzenlenmekle birlikte, düzenlenen etkinliklerin sayısı, çeşit ve sıklığının, mahpusların ruhsal ve fiziksel iyiliklerini sağlamaları bakımından yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. İdare tarafından kadın mahpusların kurs ve benzeri taleplerinin olmadığı ifade edilmekle birlikte, mahpuslarla yapılan görüşmelerde kurs ve etkinliklerin artırılması yönünde bir istek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, erkek mahpuslar da etkinliklerin azlığından söz etmişlerdir. Kurumun, kapasitesinin üzerinde mahpus barındırması, personel ve fiziki alan yetersizliği gibi sorunlara neden olsa da, mahpusların daha fazla etkinlikten faydalandırılmaları için gerekli adımların atılması, bu kapsamda örneğin personelin etkin bir çalışma programı çerçevesinde çalışma programlarının yeniden düzenlenmesi gibi çözümler aranması gerekmektedir. Daha uzun vadede ise personel sayısının artırılması için girişimlerde bulunulmalıdır.

62. Personel ve mahpuslar arasında olumlu bir iletişim kurulmasında personelin almış olduğu eğitim de büyük önem taşımaktadır. AİÖK Standartları'na göre "*Özgürlüğünden mahrum bırakılmış bir kişinin kötü muamele görmesinin engellenmesinde en iyi teminat, hiç şüphesiz, doğru eğitilmiş bir polis veya cezaevi yetkilisidir. Nitelikli görevliler, kötü muameleye başvurmaksızın görevlerini başarı ile yerine getirebilecekler ve gözaltındaki kişiler ve tutuklularla ilgili temel önlemlere saygı göstereceklerdir.*"⁹ Kurum personeli psiko-sosyal eğitim, öfke kontrol eğitimi gibi eğitimler almakta; ancak insan hakları eğitimi ve işkence ve kötü muamele ile mücadele için özel bir eğitim almamaktadır. Kurumda görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, insan hakları ve işkence ve kötü muamele konularının, bu bağlamda ilgili ulusal mevzuata ek olarak İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) da başta olmak üzere uluslararası standartların dâhil edilmesi gerekmektedir.

63. Ceza infaz kurumlarındaki kalabalıklaşma, diğer pek çok temel sorunla birlikte sağlık hizmetlerinin sunulmasında da sorunlara neden olabilmektedir. Özellikle, doktora erişim imkânının haftanın bir günü sunulmasının, mahpusların doktora erişimini geciktirebildiği gözlemlenmiştir. Tutukluların toplumda yaşayan insanlarla aynı düzeyde tıbbi bakım hakkına sahip olduğu gerek AİÖK Standartları ile gerekse Nelson Mandela Kurallarının 24

---

⁸ AİÖK Standartları, s.15.

⁹ AİÖK Standartları, s.18.

üncü maddesi ile öngörülen hususlardan birisidir. AİÖK, sağlık hizmetlerinin, doktora danışma talepleri gereksiz gecikme olmadan karşılanacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini değerlendirmektedir. Bu bağlamda, sağlık hizmetlerine erişimde gecikmeler yaşanmaması için gerekli düzenlemelerin yapılması, örneğin doktor muayene gününün haftada bir günden iki güne çıkarılması gibi çözümlerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Yine, Nelson Mandela Kurallarının 27 nci maddesine göre, tüm mahpusların acil durumlarda derhal tıbbi bakıma erişiminin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca, AİÖK tarafından acil durumlara ilişkin olarak; ilk yardım sunabilecek yetkinliğe, tercihen de hemşirelik niteliklerine sahip bir kişinin her zaman cezaevi sınırları içinde bulunması gerektiği değerlendirilmektedir. Kurumda acil durumlar için 24 saat sağlık memuru bulunmakla birlikte, personelin yetkinliği hususunda da dikkat edilmesi gerekmektedir.

64. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin 2003 tarihli ve 15 No.lu Genel Yorumunda, bir insan hakkı olan su hakkının herkese, kişisel ve ev içi kullanım için yeterli miktarda, güvenli, kabul edilebilir renk, koku ve tatta, fiziksel olarak erişilebilir ve uygun fiyatlı su kullanma olanağı sağladığını öngörmekte ve mahpuslar gibi, toplumda daha hassas konumda olan gruplara özellikle dikkat edilmesi hususuna vurgu yapmaktadır.¹⁰ Nelson Mandela Kurallarının 18 inci ve 22 nci maddelerinde de mahpuslara kişisel temizlikleri için kullanabilecekleri su ve ihtiyaç duyduklarında her an içebilecekleri içme suyu sağlanacağı düzenlenmektedir. Ziyaret tarihi itibarıyla Kurumda su kesintilerinin devam etmediği görülmüştür. Öte yandan, mahpuslar tarafından, musluklardan kimi zaman içilebilir su aktığı belirtilmekle birlikte, heyetimizce diğer zamanlarda akan suyun yeterince temiz olmadığı tespit edilmiştir. Her ne kadar Kurum kantininde de uygun fiyata içme suyu satılıyor olsa da, kişisel temizlik gibi ihtiyaçlar için musluklardan akan suyun da yeterli hijyen koşullarına uygun olması gerekmektedir.

65. Ziyaret edilen bazı koşullarda banyo başlıklarının kullanılamaz durumda olduğu görülmüştür. AİÖK'ye göre, mahpusların uygun duş veya banyo imkânlarına sahip olmaları gerekmektedir.¹¹ Bu bağlamda, tesisatın ve banyo başlıklarının belirli aralıklarla kontrol edilmesi ve arızaların kısa sürede onarılması gerekmektedir.

66. Kurumda, Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğe uygun olarak koşullarda kullanılan askı, çamaşır ipi, temizlik fırçası, battaniye, kıyafet, yastık, nevresim gibi malzemelere sınırlama getirildiği görülmüştür. Ancak özellikle tuvalet ve banyo temizliğinin sağlandığı fırça ile koşullardaki diğer yaşam

---

¹⁰ Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, Genel Yorum 15, (2003), para. 2, 12 ve 16.

¹¹ AİÖK Standartları, s.15.

alanlarının da temizlenmesinin hijyen açısından yarattığı sorunlar ile soğuk hava şartları nedeniyle giyecek ve battaniyeye ihtiyaç duyulması hususunun mahpuslar tarafından da yoğun olarak dile getirilmesi göz önüne alınarak Yönetmelik ile takdir hakkı tanınan durumlarda daha esnek davranılmasının mahpusların temel ihtiyaçlarına yanıt verilmesi bakımından uygun olacağı değerlendirilmektedir.

67. Nelson Mandela Kurallarının 56 ncı maddesine göre, her mahpusun her gün kurumun müdürüne veya müdürü temsil etmeye yetkili bir görevliye taleplerini ve şikâyetlerini bildirme ve kendine yönelik muamele hakkında, içeriği kısıtlanmaksızın kurumun merkezi yönetimine ve yargısal veya diğer yetkili makamlara da talep ve şikâyetlerini sunma imkânı sağlanmalıdır. 57 nci maddeye göre ise, bütün talep ve şikâyetlerin hemen ele alınması ve gecikmeksizin yanıtlanması gerekmektedir. Mahpuslarla yapılan görüşmelerde tespit edilen dilekçe hakkına ilişkin sorunların giderilmesi bakımından bu düzenlemelerin dikkate alınması gerekmektedir.
68. Nelson Mandela Kurallarının 22 nci maddesinde, kurum idaresi tarafından her mahpusa sağlık ve kuvvet için yeterli ölçüde besin değerine sahip olan, iyi hazırlanan ve uygun saatlerde servisi yapılan yemek verileceği öngörülmektedir. Kurumda daha önce yaşanan gıda zehirlenmesi de dikkate alınarak, mahpuslara dağıtılan yemeklerin kalitesine ve sağlık yönünden uygunluğuna dikkat edilmesi gerekmektedir.
69. Mahpusların pek çoğu tarafından kantinde satılan ürünlerin kalite ve çeşidine yönelik şikâyetlerde bulunulmuştur. Ayrıca çocuğu ile birlikte Kurumda kalan bir mahpus uzun süre kantine süt gelmediğinden söz etmiştir. Benzer şekilde, Kurumda her ayak numarasına uygun terlik bulunmadığı görülmüştür. Kurum kantininde genel olarak temel ihtiyaçları karşılayabilecek ve uygun fiyatlarda ürünler bulunmakla birlikte, mahpusların ihtiyaçlarına daha iyi karşılık verebilecek şekilde kantindeki ürünlerin kalite ve çeşitliliğinin artırılması gerekmektedir.
70. Yüksek güvenlikli ve sigara içilmeyen koğuştta bulunan 85 yaşındaki hasta mahpusun bakımına yardımcı olan 2 mahpus olduğu, ceza infaz kurumu idaresinin söz konusu mahpusun bakımı hususunda gerekli tedbirleri aldığı görülmüştür. Ancak mahpusun talebi olması halinde R Tipi (Rehabilitasyon Merkezi) bir ceza infaz kurumuna naklinin yapılmasının da uygun olacağı değerlendirilmektedir.
71. Ayakta sayım usulünün hem idare hem de mahpuslar açısından gerginliklere neden oluğu, bu nedenle ayakta sayım yerine, hastalığı, yaşı, engelliliği gibi nedenlerle ayakta sayıma katılamayacak mahpuslar ve çocuk mahpuslar da gözetilerek, mahpusların buldukları yerde sayım yapılması gerektiği değerlendirilmektedir. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzüğün 46 ncı maddesinin 8 inci

fikrasında “Sayımın yapılış şekli, kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek biçimde odada bulunan hükümlülerin sayısı dikkate alınarak idare tarafından belirlenir.” ifadesi yer almaktadır. Bu çerçevede, sayımın yapılış şekli belirlenirken mahpusların özel durumlarının göz önünde bulundurulması ve koğuştta kalan mahpusların açıkça sayılabilecek biçimde görülmesi ve bu durumun sayım ile beklenen amacın gerçekleşmesine elverişli olması halinde, özellikle çocukların bulunduğu koğuştlarda sayım metodunu belirleme konusundaki takdir yetkisinin bu amaca göre kullanılması gerekmektedir.

Adalet Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler

72. Personel ve mahpuslar arasında olumlu bir iletişim kurulmasında personelin almış olduğu eğitim büyük önem taşımaktadır. AİÖK Standartları'na göre “Özgürlüğünden mahrum bırakılmış bir kişinin kötü muamele görmesinin engellenmesinde en iyi teminat, hiç şüphesiz, doğru eğitilmiş bir polis veya cezaevi yetkilisidir. Nitelikli görevliler, kötü muameleye başvurmaksızın görevlerini başarı ile yerine getirebilecekler ve gözaltındaki kişiler ve tutuklularla ilgili temel önlemlere saygı göstereceklerdir.”¹² Kurum personeli psiko-sosyal eğitim, öfke kontrol eğitimi gibi eğitimler almakta; ancak insan hakları eğitimi ve işkence ve kötü muamele ile mücadele için özel bir eğitim almamaktadır. Kurumda görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, insan hakları ve işkence ve kötü muamele konularının, bu bağlamda ilgili ulusal mevzuata ek olarak İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) da başta olmak üzere uluslararası standartların dâhil edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.
73. AİÖK, cezaevi sistemi açısından personel ile mahpuslar arasındaki ilişkilerin önemine, personel sayısının yeterli olmasının da bu ilişkide doğrudan etkili olduğuna vurgu yapmaktadır.¹³ Bu bağlamda, yukarıda değinildiği üzere, gerek mahpusların ruhsal ve fiziksel iyiliklerini sağlamaları bakımından yeterli düzeyde etkinlik düzenlenebilmesi gerekse personel ve mahpuslar arasındaki iletişimin olumlu bir şekilde sürdürülebilmesi bakımından Kurumdaki personel sayısının artırılması gibi önlemlerin gözden geçirilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.
74. Kurumda, Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğe uygun olarak koğuştlarda kullanılan askı, çamaşır ipi, temizlik fırçası, battaniye, kıyafet, yastık, nevresim gibi malzemelere sınırlama getirildiği görülmüştür.

---

¹² AİÖK Standartları, s.18.

¹³ AİÖK Standartları, s.20.

Ancak özellikle tuvalet ve banyo temizliğinin sağlandığı fırça ile koşullardaki diğer yaşam alanlarının da temizlenmesinin hijyen açısından yarattığı sorunlar ile soğuk hava şartları nedeniyle giyecek ve battaniyeye ihtiyaç duyulması hususunun mahpuslar tarafından da yoğun olarak dile getirilmesi göz önüne alınarak Yönetmelik ve Genelgelerde bazı temel ihtiyaçlar konusunda insani ve esnek düzenlemelere gidilmesinin uygun olabileceği değerlendirilmektedir.

75. Ceza infaz kurumlarına yapılan ziyaretlerde, çocuğu bulunan mahpusların, görüş günlerinin hafta içi olarak belirlenmesi ve çocuklarının bu günlerde okulda olmaları nedeniyle çocuklarıyla görüşemedikleri hususu sıklıkla dile getirilmektedir. Benzer şekilde, aile fertleri uzak mesafelerde bulunan mahpuslar tarafından da sık sık aileleriyle görüşmelerindeki zorluktan yakınılmaktadır. AİÖK'nin değerlendirmesine göre *“Mahpusların dış dünyayla temaslarını makul düzeyde devam ettirmesi de çok önemlidir. Her şeyden önce mahpuslara aileleriyle veya yakın arkadaşlarıyla ilişkilerini devam ettirebilme imkânı verilmelidir. Buradaki temel prensip, dış dünyayla temasın desteklenmesi olmalıdır; bu tür temasın sınırlandırılması sadece kayda değer güvenlik endişeleri veya kaynak kısıtlılığı nedenlerine dayandırılabilir. AİÖK bu bağlamda, ailesi uzakta yaşayan (bu nedenle düzenli ziyaret imkânı olmayan) mahpuslar için ziyaret veya telefon teması kurallarının uygulanması konusunda esnekliğe gerek olduğunun altını çizer. Örneğin bu tür mahpusların ziyaret süresini biriktirebilmesine ve/veya aileleriyle telefonla temas kurabilmek için daha iyi imkânlarla sahip olmasına izin verilebilir.”*¹⁴ Nelson Mandela Kurallarının 59 uncu maddesi de mahpusların mümkün olduğu ölçüde evlerine veya sosyal rehabilitasyon alanlarına yakın kurumlara yerleştirilmeleri gerektiğini öngörmektedir. Bu çerçevede, mahpusların aileleri ile irtibatlarını sürdürmelerini sağlayacak tedbirlerin imkânlar dâhilinde alınması, özellikle çocuklu mahpusların çocukları ile görüşebilmelerinin önündeki engellerin kaldırılarak gerekirse görüş günlerinin yeniden düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

---

¹⁴ AİÖK Standartları, s.16

KARŞI OY

Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyaret raporu ile ilgili olarak;

1- Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında Kurumumuz tarafından daha önce hazırlanan ziyaret raporlarında, **FİZİKSEL KOŞULLAR** başlığı açılıp fiziksel koşullara ilişkin detaylı bilgiler verilirken, sadece söz konusu bu raporda alt başlıklar altında “**Kalabalıklaşma Sorunu, Isınma Sorunu ve Hijyen Koşulları**” şeklinde alt başlıklar açılmasının hangi saikle yapıldığı anlaşılamadığından,

2- Kalabalıklaşma Sorunu alt başlığı altında “**yüksek güvenli, diğer koşullardan bağımsız avlusu bulunan ve 3 kişi kapasiteli erkek mahpus koğuşunda ise; 85 yaşında bir mahpus ile birlikte söz konusu mahpusun bakıma yardımcı olan 2 mahpus tutulduğu görülmüştür**” şeklindeki ifadenin kalabalıklaşma sorunu ile ilişkilendirilemediğinden,

3- Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında Kurumumuzca ziyaret edilen ceza evlerinde ziyaret tarihindeki koşullara ilişkin tespitlerin yapılması gerekirken; raporun 20. Paragrafında “**16 kadın mahpusun 2 çocuğun kaldığı bir diğer koğuşta mahpuslar tarafından, koğuşta kalanların sayısının 20-25’i bulması nedeniyle yataklarda 2’şerli yatıldığı zamanlar olduğu ifade edilmiştir**” şeklindeki sübjektif ifadenin hangi saikle kaleme alındığı anlaşılamadığından,

4- Raporun 23. Paragrafında: “**kapasitesi 8 kişi olan çocuk/genç koğuşunda ziyaret tarihi itibarıyla 2 mahpus bulunmaktadır.**” şeklindeki ifadenin kalabalıklaşma sorunu alt başlığında özellikle yazılmasının sebebi anlaşılamadığından,

5- Raporun 24. Paragrafında Isınma Sorunu alt başlığı altında “**mahpusların bir kısmı battaniyelerin depoda tutularak kendilerine verilmediğinden yakınmış,**” aynı paragrafın devamında “**özellikle kış aylarında kıyafet konusunda da sıkıntı yaşandığı zira her kişinin sadece 2 adet hırka hakkı bulunduğu**” şeklindeki ifadelerle mahkumların Sivas İlinin iklim koşulları da göz önünde bulundurulduğunda üşüdükleri belirtilmek istenmiştir.

Cezaevi yönetiminden herhangi bir bilgi talep edilmeksizin mahkumların ifadelerinin doğru kabul edilmesi konunun açıklığa kavuşturulması noktasında yeterli değildir. Cezaevi yönetimine 2. Battaniye verilen kaç mahkum olduğuna ilişkin bir soru sorulmuş olsa idi gelecek cevap doğrultusunda bu konuda bir kanaat oluşabilecekti. Nitekim Cezaevi Yönetiminin kaç kişiye 2. Battaniye verdiğiine ilişkin rakamları üzerinden yapılacak yorumların daha sağlıklı olacağı şüphesizdir.

Diğer taraftan Türkiye’deki tüm cezaevlerindeki koşulların kış aylarında aynı standartlarda ısıtıldığı, Sivas İlinin iklim koşulları belirtilerek bilinçli bir ajitasyon yapıldığı ve ayrıca mahkumlara verilen giyecek eşyaların yönetmelik doğrultusunda verilmesi nedeniyle cezaevi yönetiminin bu konuda tasarruf yetkisinin olmadığından,

6- Raporun 24. Paragrafının sonunda; “**ayrıca yatakların kirli ve eski olduğu, ancak dışardan yeni yatak alınmasına izin verilmediği gibi iddialarda bulunulmuştur**” şeklindeki iddiaların rapora derç edilmesi oldukça düşündürücüdür. Çünkü mahkum tarafından yataklarının eski ve kirli olduğu iddia ediliyorsa, ziyaret heyeti tarafından hemen orada yataklara bakılıp konunun açıklığa kavuşturulması imkanı varken veya cezaevi yönetiminden konu ile ilgili bilgi alma imkanı varken, konunun iddia olarak rapora derç edilmesinin kabul edilebilir olmadığından,

7- Raporun Su Sorunu başlıklı 25. Paragrafında;

“yine su kullanımı ile ilgili olarak; görüşülen mahkumlar tarafından suların düzenli akmadığı, zaman zaman su kesintileri yaşandığı, suyun kesintilerle verildiği, bazı durumlarda suyun kesinti olmadan devamlı akabildiği” şeklindeki ifadelerin bir biri ile çeliştiği ve bu çelişkili ifadelerin tam olarak açıklığa kavuşturulmadan rapora derç edilmesinin sebebi anlaşılmadığından,

Yine 25. paragrafta; “İdari bölümde açılan yeni koğuştta yer alan mahkumlar tarafından ise; buldukları kata tazikin az olduğundan sıcak su çıkmadığı, bu nedenle kata yer alan hücreden görevli eşliğinde yukarıya kovalar ile su çıkardıkları” iddiasının rapora derç edildiği, söz konusu iddianın doğru olup olmadığı hususunda cezaevi yönetiminden bilgi alınmamış olsa da en azından söz konusu iddiada bulunulduğu zaman koğuştta sıcak suyun basınçlı bir şekilde akıp akmadığı hususunun tespiti yapılabilecekken, iddianın dedikodu boyutunda rapora derç edilmesi hususu anlaşılamadığından,

Yine 25. paragrafta; “çeşitli koğuştlarda ziyaret heyeti musluktan akan suları tadarak test etmiş ve suyun içmeye uygun olmadığını tespit etmiştir.” Şeklindeki ifadenin herhangi bilimsel temele dayanmaksızın “tespit edilmiştir” şeklindeki kesin beyanının doğru olamayacağı, aksi ispatlanırsa sunulan bir kamu hizmetinin kamuoyuna yanlış aktarılması nedeniyle, ziyaret heyetinin maddi ve manevi sorumluluğu söz konusu olabilecektir. Ayrıca cezaevine şehir şebeke suyunun verilmekte olduğu ve bir aksaklık olduğunda ise kuyudan takviye edildiği, kuyu suyunun ise düzenli olarak tahlillerinin yapıldığı da rapordan anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yukarıda belirtilen ifadenin kabul edilmesi mümkün olmadığından,

26. paragrafta; “suyun tamamen kesilmesi durumunda itfaiye aracılığıyla su getirildiği, suyun tazyiki olmadığından bloklar halinde verildiği, bir kişinin 120-150 litre su ihtiyacı bulunmasına rağmen kurumda bu miktarın 300 litreyi bulduğu” şeklindeki ifade ile “belediyeden gelen suyun alt yapı nedeni ile yetmediği, su borularının değişmesinin gerektiği, alt yapının 450 kişilik olmasına rağmen 1000 kişiye su verildiği” şeklindeki ifadelerin bir biri ile çeliştiği görülmüş olup, cezaevi yönetimini itham eden ve sorumluk altına alan ifadelerin niçin kullanıldığı anlaşılmamış olup, su sorunu ile ilgili değerlendirmelerin tamamına katılmak mümkün olmadığından,

8- Raporun 30. Paragrafında: “mahpuslarla yapılan görüşmelerde yemeklerin kalite, miktar ve çeşidinden genel olarak memnun olunmadığı görülmüştür. Ayrıca daha önce gıda zehirlenmesi yaşandığı bir çok mahpus tarafından ifade edilmiştir” şeklindeki ifadelerin doğruluğu araştırılmaksızın rapora yazıldığı görülmüştür. Konuyla ilgili olarak cezaevi yönetiminden yemeklerin nerede yapıldığı, miktarının ve çeşitliliğinin nasıl belirlendiğine ilişkin bir bilgi alındıktan sonra iddialar yazılmış olsaydı daha doğru bir değerlendirmede bulunulabilecekti. Kurumda daha önceden bir zehirlenme vakası olup olmadığı hususunda doğrulanmış bir bilgi olmaksızın zehirlenme konusunun yazılması, cezaevi yönetimi hakkında haksız bir şekilde kamuoyu nezdinde olumsuz algı oluşturacağından,

9- Raporun 35. Paragrafında: Ulusal önleme kapsamında ziyaret edilen ceza evlerinde ziyaret tarihindeki koşullara ilişkin tespitlerin yapılması gerekirken; “Mahpuslardan bazıları ile yapılan görüşmelerde; dilekçelere cevap verilmediği dilekçe hakkının engellendiği, kapıdan dilekçeler toplu bir biçimde alınırken sayı ve tarih verilmediği, daha önceki zamanlarda dilekçelerin değiştirilmesi için mahpusların hücre ile tehdit edildiği” şeklinde mevcut durum ile ilgili değerlendirmenin yanında doğru olup olmadığının tespit edilmesi mümkün olmayan dedikodu boyutundaki “daha önceki zamanlarda dilekçelerin

değiştirilmesi için mahpusların hücre ile tehdit edildiği” ifadelerinin rapora derç edilmesi doğru olmadığı gibi cezaevi yönetimi hakkında kamuoyu nezdinde olumsuz algı oluşturulmasını sağlayacak ifadelere katılmak mümkün olmadığından,

10- Raporun 36. Paragrafında: **“Özel eşya incelemesinin, eşyanın sahibi başında olmadan gerçekleştirildiği, koğuştta arama yapılırken toplanan radyo, semaver gibi eşyaların daha sonra kendilerine veya ailelerine geri verilmediği de mahpuslardan bazılarının iddiaları arasında yer almaktadır.”** şeklindeki iddiaların doğruluğunun tespiti amacıyla ziyaret edilen koğuşlarda radyo ve semaver bulunup bulunmadığı hususunda bir değerlendirmede bulunulmadığından,

11- Raporun 55. Paragrafında: **“bu bağlamada, gece boyu kusan bir mahpusun hastaneye sevkinin gerçekleştirilmediği, ayağı dönen bir kişinin ertesi gün ikindiye kadar bekletildiği, Cuma günü ameliyat olan bir mahpusun antibiyotiğinin salı günü geldiği, kulak iltihabı yaşayan bir mahpus için 5 defa zile basmalarına rağmen sağlık memurunun geç geldiği, doktor ile doğrudan görüşemedikleri, bu nedenle hastalara ilgisiz ilaç verildiği”** şeklindeki iddialar ciddi iddialar olup konu ile ilgili olarak cezaevi yönetiminden bilgi alınmaksızın söz konusu iddiaların doğruluğunu kabul etmek mümkün değildir. Kamu hizmeti sunan bir Kurumu, doğruluğu ispatlanmayan iddialarla kamuoyuna teşhir etmenin doğru bir yaklaşım olmayacağından,

12- Raporun 59. Paragrafında: **“Tansiyon ve şekerinin çok yüksek olduğunu söyleyen bir anne mahpus tarafından 1,5 yaşında bebeğinin olduğu, düzgün beslenemediği ve sütünün azaldığı bir keresinde kantine 3 hafta süt gelmediği, ayrıca ek bez verilmesine rağmen bunun yeterli olmadığı ve bu nedenle bez konusunda sıkıntı yaşadığı ifade edilmiştir.”** şeklindeki iddia yine doğruluğu araştırılmaksızın rapora derç edildiği anlaşılmıştır.

Genel bir uygulama olarak, cezaevi yönetimleri tarafından mahkumlara yemekleri gönderildiği zaman varsa yanlarında bulunan bebeklerin günlük olarak mama ve bezleri de gönderilmektedir. Gönderilen mama ve bezlerin yeterliliği noktasında bir sıkıntı yaşanıyorsa konunun bu şekilde izah edilmesi ve anne tarafından ihtiyaç duyulur ise kantinde ekstra olarak süt bulundurulması hususunda bir tavsiyede bulunulması gerekirken; hangi saikle kullanıldığına anlam veremediğim **“Tansiyon ve şekerinin çok yüksek olduğunu söyleyen bir anne mahpus”** şeklinde bir ifade ile ajite edilmek suretiyle konunun çok farklı yorumlanacak bir şekilde rapora yazılması asla kabul edilebilecek tespit olamayacağından dolayı;

Sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Safet BALIN
Kurul Üyesi